

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی خراسان شمالی

مرکز آموزشی، پژوهشی و درمانی امام حسن (ع)

مارگزیدگی

بیش از ۳۰۰۰ نوع مار در سراسر دنیا وجود دارد که فقط ۳۰۰ نوع از آنها سمی هستند. بیش از ۲۱ گونه مار سمی در ایران داریم .

مارهای سمی استان خراسان شامل: کفچه مار، مار جعفری، مار شاخ دار، افعی (گرزه مار) می باشند.

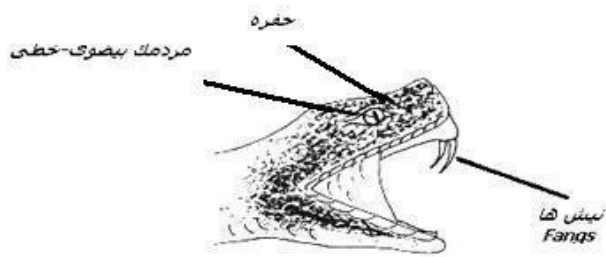
مارها مناطق آرام و ساکت را برای زیست ترجیح می دهند حرکت مارهای سمی کند است ولی مارهای نیمه سمی سریع و چابک هستند. نوعی مار وجود دارد که در مواقع احساس خطر سرخود را بالا می گیرد و با پهن کردن عضلات گردن به شکل کفچه (قاشق) در می آید به همین دلیل به آن کفچه مار یا کبرا می گویند .

مارشاخ دار با داشتن دوزایده شاخی در قسمت فوقانی چشم مشخص می شود و از پهلو حرکت می کند.

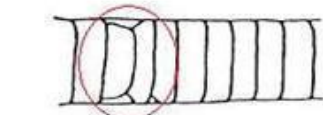
مار جعفری علامت صلیبی در سطح فوقانی سر دارد .

کودکان بیشتر در معرض خطر مرگ یا آسیب های جدی ناشی از مار گزیدگی هستند زیرا بدن آنها کوچک است و زهر مار به سرعت وارد جریان خون شده و به سراسر بدن کودک منتقل می شود.

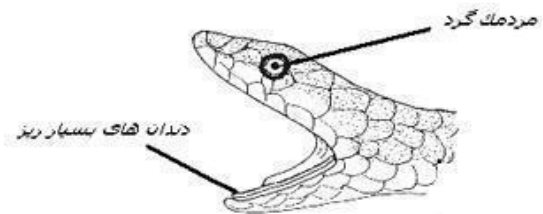
مشخصه	مارهای سمی	مارهای غیر سمی
حفره، بین چشم بینی	دارند	ندارند
مردمک	بیضی شکل (شبيه گربه)	گرد
شکل سر	مثلثی شکل و پوشیده از پولکهای ریز	نیمه بیضی می باشد
طول مار	کوتاهتر	طویل تر
دندان نیش و پیش	بلند	کوتاه

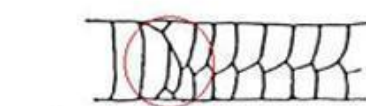
Poisonous
مار سمی

منفذ تناسلی یا کلواک با بالوعه در سطح شکمی مار سمی که پس از آن تا انتهای دم، قانس های شکمی در یک ردیف دیده میشوند

Nonpoisonous
مار غیرسمی

بعد از منفذ تناسلی یا کلواک در مار غیرسمی، قانس های شکمی در دو ردیف کنار یک دیگر قرار دارند

بیشترین موارد گزیدگی در طول روز و ابتدای عصر و در فصل تابستان رخ می دهد.

در ۳۰ تا ۴۰ درصد حوادث مارگزیدگی که به وسیله مار سمی اتفاق می افتند علایم مسمومیت پیشرفت نمی کنند (گزش خشک = dry bite)

مردم از مارها ترس و وحشت بی مورد دارند و چه بسا عده زیادی از مار گزیده ها از شدت ترس بیهوش می شوند یا جان خود را از دست می دهند.

در ایران چهار گروه مار سمی داریم :

۱. گروه افعی ها (مانند افعی و گرز مار)

۲. گروه مارهای کبرا (مانند کبرا و کفچه مار)

۳. گروه مارهای دریایی (مارهای آبی منطقه شمال ایران همگی غیر سمی و مارهای دریایی

خلیج فارس و دریای عمان همگی سمی می باشند)

۴. گروه مارهای نیمه سمی

مسمومیت گزش مار به عوامل زیر بستگی دارد:

۱- اندازه مار

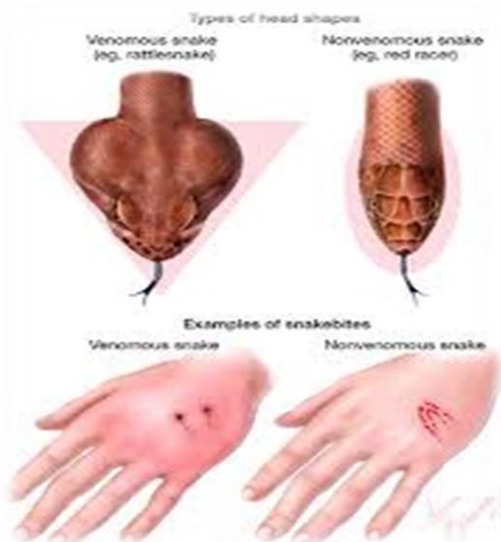
۲- محل، تعداد و عمق گزیدگی

۳- مقدار زهر تزریق شده

۴- حساسیت فردی نسبت به زهر

۵- سن و وزن مصدوم

۶- سلامتی عمومی عضو

۷- نوع و تعداد میکروبهای موجود در حفره دهانی مار

علائم و نشانه های مسمومیت با سم مار شامل :

۱. آثار موضعی و ورم و درد در محل گزش و تاول خونریزی دهنده

۲. اکیموز (قرمزی)

۳. تهوع و استفراغ

۴. تاری دید

۵. افزایش ترشح بزاق

۶. ضعف عضلانی

۷. تعریق

۸. خواب آلودگی

۹. کاهش فشار خون

۱۰. سوزن شدن و گزگز نوک انگشتان

۱۱. خونریزی زیر پوستی، خون در ادرار، خلط خونی و خونریزی داخل شکمی

و چشم در اثر تاثیر سم بر روی سیستم انعقادی بدن

بوجود آید

✓ درد معمولا شدید و تیز و حالت سوزاننده داشته و در طی ۵ تا ۱۰ دقیقه ظاهر می شود اگر درد

طی یک ساعت پس از مارگزیدگی ظاهر نشود یا مار از نوع غیر سمی بوده و یا اینکه مار سمی

زهر خود را آزاد نکرده است.

✓ ورم (تورم) ۳۰ دقیقه تا ۴ ساعت ظاهر می شود و در مدت ۱۲ تا ۲۴ ساعت افزایش یافته و ممکن است کل اندام را درگیر کند اگر ورم بعد از ۱۲ تا ۲۴ ساعت بعد از گزیدگی ظاهر نشود. می توان مسمومیت با مار سمی را رد کرد.

✓ نارسانی کلیه معمولا در مار گزیدگی شایع نبوده و گاهی ممکن است ایجاد شود که بدلیل رسوب هموگلوبین در کلیه رخ می دهد.

اقدامات اولیه هنگام مار گزیدگی :

۱- قربانی را از محل کمی دور کنید (ممکن است مار مجددا حمله کند)

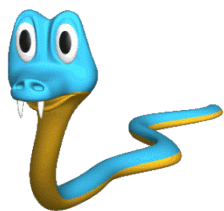
۲- عضو مبتلا را بی حرکت کرده و کمی پائین تر از سطح قلب نگه دارید.

۳- خارج کردن وسایل فشارنده مثل انگشتر و انگو و ساعت

۴- تمیز کردن و شستشوزخم، با آب و صابون

۵- از قرار دادن یخ و برش دادن محل گزیدگی و بستن نوار پهن و پارچه در بالاتر از محل مار

گزیدگی استفاده نکند

۶- در صورت امکان سرمار نیز جهت شناسایی به بیمارستان آورده شود.

۷- از راه دهان هیچگونه ماده ای را به مصدوم ندهید بخصوص از دادن داروهای آرام بخش و

کورتون تا تایید تیم پزشکی خودداری کنید

۸- در صورت پیدایش علائم شوک شدید مصدوم را بخوابانید و پاهایش را بالاتر از سطح بدنش قرار

دهید و روی وی را با پتو بپوشانید.

۹- از آوردن خود مار به اوژانس خودداری کرده زیرا حتی اگر مار سمی، مرده باشد در اغلب موارد مار فقط بیهوش و بی حرکت شده و هنوز نمرده است.

اقدامات درمانی در بیمارستان

۱- در صورت مشکلات شدید تنفسی و قلبی احیاء قلب و ریه بیمار می باشد.

۲- گرفتن نمونه خون جهت بررسی عملکرد کلیه ها و بررسی وجود مشکلات در انعقاد خون و سایر آزمایشات میزان هموگلوبین ، آزمایش ادرار و وجود خون در ادرار . در صورت افزایش تورم ممکن است فقدان نبض در عضو مورد گزیدگی افزایش درد و گزگز عضو پیش بیاید بایستی در صورت وجود این علائم اقدام لازم صورت گیرد.

۳- گرفتن نوار قلب

۴- در ۱۲ ساعت اول از راه دهان چیزی نخورد

۵- بررسی و توجه به میزان برون ده ادراری

۶- بررسی علائم حیاتی بیمار فشار خون و نبض تنفس در ساعات اولیه بستری بطور مرتب

۷- برای درمان کاهش فشار خون از سرم تراپی استفاده می شود.

۸ - معمولا بیمار را در ۸ ساعت اول دقیقا تحت نظر قرار می گیرد و هرگز بیمار بدون همراه و تنها رها نشود.

۹- اندازه گیری محیط اندام محل گزیدگی بطور مرتب برای ۴۸ ساعت اول

۱۰- شستشوی محل زخم با محلول ضد عفونی کننده (بتادین) چند بار در روز

۱۱- تزریق پادزهر (سرم ضد مارگزیدگی) با توجه به وخامت وضعیت بیمار (وجود مسمومیت خونی، کلیوی، عضلانی، عصبی، مسمومیت قلبی) بنا به نظر پزشک اورژانس تزریق می شود.

۱۲- سرم ضد مار گزیدگی (پلی والان حاوی ضد سم پنج نوع مار سمی در کشور در انستیتورازی ساخته شده و در دسترس می باشد).

۱۳- پادزهر زمانی بیشترین تاثیر خود را دارد که طی ۴ ساعت اول و حداکثر تا ۱۲ ساعت پس از مارگزیدگی تزریق شود (رساندن سریع مصدوم به مرکز درمانی از این نظر حائز اهمیت می باشد).

۱۴- قبل از تزریق پادزهر نیاز به تست کردن می باشد و ۱۵ تا ۲۰ دقیقه بعد خوانده می شود.

۱۵- در صورت منفی شدن به آرامی تزریق می شود حین تزریق در صورت پف آلودگی صورت، کهیریاخارش، ناخوشی آشفتهگی و اضطراب، افزایش ضربان قلب و تنگی نفس و کاهش فشار خون اطلاع داده شود تا اقدام لازم انجام شود.

۱۶- معمولاً برای پیشگیری از واکنش حساسیت قبل از تزریق پادزهر از داروهای ضد حساسیت مثل دیفن هیدرامین استفاده می شود.

۱۷- در صورت حساسیت حین تزریق، تزریق سرم قطع می شود بعد از تجویز داروهای ضد حساسیت مجدداً با سرعت کم تزریق می شود.

۱۸- تجویز توکسوئید کزاز بدلیل وجود میکروب کزاز در دهان مارها لازم است جهت پیشگیری از کزاز که بسیار بدتر از مارگزیدگی می باشد از سرم ضد کزاز استفاده شود.

۱۹- برای درمان عفونت محل گزیدگی از آنتی بیوتیک استفاده می شود

اگر بلافاصله بعد از مارگزیدگی فرد تحت مراقبت های ویژه قرار گیرد، احتمال بروز آسیب های جدی به حداقل می رسد.

پیشگیری

مردمی که در نواحی مار خیز زندگی می کنند باید از شلوارهای بلند و چکمه استفاده کنند و یا ساق پاها را با پارچه (کر باس یا برز نت) بپوشانند تا از گزش مارها در امان بمانند در مناطق شمالی ایران به ویژه جنگل نشینان از ساق بندهای ویژه ای که از پشم بافته می شود. استفاده می کنند و علت استفاده از چنین پوشش ها این است که بیش از نیمی از تمام مار گزیدگی ها در پایین ساق پاها صورت می گیرد.

در مناطق مار خیز از قدم زدن در شب یا در علفزارها و جنگل ها پرهیز کنید بی جهت و بدون علت مارها را نکشید زیرا مارها هنگام احساس خطر حمله می کنند.

یادتان باشد :

۱) زنگوله کوچکی به کوله پشتی و یا کمر خود ببندید تا مارها را از ورودتان باخبر کنید یا سوت بزنید و آواز بخوانید با سرو صدا کردن باعث فرار مارها از مسیر پیش رویتان شوید و مراقب باشید وارد حریم لانه مارها نشوید .

۲) اگر شب قصد پیاده روی در علفزارها دارید از چراغ قوه استفاده کنید و جلوی پای خود را با دقت ببینید .

۳) از یک چوب دستی یا یک عصا یا باتون کوهنوردی استفاده کنید و با کشیدن عصا روی زمین و ضربه زدن به سنگ ها یا شاخه های جلوی پایتان مار را از حضور خودتان آگاه کنید .

۴) هرگز کوله پشتی و سایر وسایل ، سبد غذا و کیف لب تاپ (مهندسی که در مناطق کوهستانی و بیابانی کار می کنند) در باز روی زمین رها نکنید .

هنگام پوشیدن کفش دقت کنید که چیزی داخل آن نباشد . (در اغلب مواقع مقدار سم نوزادان مارهای سمی برای کشتن یک فرد بالغ کافی است .)

مشخصات مارهای سمی و غیر سمی

خراسان شمالی :

مار جعفری :

- از مارهای سمی
- از خانواده افعی ها
- اندازه نسبتاً کوچک ۳۵ تا ۹۸ سانتیمتر ، دم ۷ سانتیمتر
- مردمک عمودی
- سر کمی باریک و مثلثی شکل
- رنگ : قهوه ای متمایل به خاکستری ، زیتونی ، خاکستری متمایل به زرد ، نوارهای زیگزاگی روشن ، ناحیه شکم سفید یا سفید مایل به زرد
- با وجود دو خط سفید صلیبی شکل بر روی سر (علامت صلیبی) از سایر مارها قابل تشخیص است .
- محل زندگی : مناطق شنی ، صخره ای ، خاک رسی ، بوته زارها و زیر تخته سنگها می باشد . معمولاً از مناطق باتلاقی و جنگلی دوری می کند ، در حاشیه روستاها و مراتع زندگی می کند .
- شب هنگام از غروب تا طلوع آفتاب فعالیت می کند ، حشرات ، عقربها ، رتیلها ، موشها و پرندگان کوچک را شکار می کند .
- روزها زیر بوته ها ، زیر سنگها و درون لانه جوندگان پنهان می شود

- در مواقع بارانهای سیل آسا که حفره های مار جعفری پر از آب می شود از پناهگاه خود خارج شده در این موقع است که چندین مار جعفری روی بوته ها و یا دیوارها و صخره ها دیده می شوند .

- در فصل بهار ۳ تا ۲۳ نوزاد بدنیا می آورد (نوزاد در بدن مار از تخم خارج می شود .) نوزاد در هنگام تولد ۱۵ سانتی متر بوده و پس از اولین پوست اندازی که یک هفته طول می کشد قادر به گزیدن و تزریق سم می باشد . اغلب نوزادهای یک هفته ای دارای سمی با غلظت بالا و کشنده می باشند .

- مار جعفری بسیار تنبل و آرام و بی سرو صدا حرکت می کند و به شدت از انسان دوری می کند .

- اگر در حال حرکت با انسانها مواجه شود پیش از هر اقدامی بدنبال مخفیگاه می گردد و اگر راه فراری نداشته باشد بی حرکت در جای خود می ماند و پس از اینکه از کنارش دور شدیم آرام آرام آن محل را ترک می کند .

اگر در حال استراحت و چنبره زدن باشد و از کنارش عبور کنیم با صدایی که از خود تولید می کند می گوید : مبادا به من نزدیک شوید و پای خود را روی من بگذارید چرا که من خطرناک هستم .

با این حال اگر به طرفش بروید به سرعت دور می شود و با مالیدن فلس ها و فیش فیش و پرتاب سر سعی می کند هشدار بدهد پس بهتر است از قلمرو او دور شوید تا خطری متوجه شما نشود .
مار جعفری چنان از انسان دوری می کند که اگر در یک اتاق با یک مار جعفری چند روز را سپری کنیم به هیچ وجه به ما نزدیک نمی شود و خطری ایجاد نمی کند مگر اینکه ما بخواهیم به او آسیبی برسانیم .

گرزه مار :

❖ از مارهای سمی از خانواده افعی ها

❖ طول مار حداکثر ۱۶۵ سانتیمتر ، دم ۲۰ سانتیمتر

❖ مردمکهای عمودی

❖ سر مثلثی شکل با پولکهای ریز، گردن کاملاً باریک

❖ رنگ بدن : متفاوت بوده بیشتر به رنگ خاکستری روشن یا تیره ، نقره ای متمایل به سیاه ،

ساده و یکنواخت و یا با خالهای متفاوت ، خالها گاهی به شکل دایره های ناقص یا کامل به

رنگ قرمز آجری یا زرد زیتونی همراه با خالهای کوچک تیره .

- ❖ از مارمولکها ، موشها ، گنجشکها و تخم پرندگان تغذیه می کند .
- ❖ در فصل تابستان تا ۳۵ تخم می گذارد .
- ❖ در مناطق کوهستانی ، لای سنگها و بوته ها و تپه ها و علفزارها زندگی می کند .

مار شاخدار :

- ❖ از مارهای سمی از خانواده افعی ها
- ❖ طول مار حداکثر ۷۰ تا ۱۰۰ سانتیمتر ، دم ۸ سانتیمتر
- ❖ سر پهن و گردن مشخص
- ❖ رنگ بدن : زرد ، خاکستری روشن یا قهوه ای ، با لکه های تقریباً چهارگوش متصل به هم از دو طرف ناحیه پشتی
- ❖ دو برآمدگی شاخ مانند متشکل از چندین فلس در بالای چشمها دیده می شود و از آن جایی که دو شاخ بر بالای چشم های مار دیده می شود و مردمکهای چشم آن عمودی است برخی گمان می کنند که افعی شاخدار نگاهی خوفناک و هشدار دهنده و از روی عمد به انسان می اندازد .
- ❖ در مناطق نیمه صحرائی و صخره ای زندگی می کند .
- ❖ ۲۰ نوزاد یا بیشتر (طرز زندگی بدرستی معلوم نیست)
- ❖ از جوانگان کوچک و مارمولکها تغذیه می کند .

- ❖ از مارهای غیر سمی
- ❖ طول مار حداکثر ۱۴۰ سانتیمتر ، دم ۳۵ سانتیمتر
- ❖ در مناطق نیمه صحرائی ، دشتها ، مزارع ، علفزارها ، مناطق صخره ای ، چمنزارها ، جنگلها و باغچه ها زندگی می کند .
- ❖ رنگ بدن : قرمز آجری به ندرت سیاه رنگ ، حاشیه پولکها روشن تر با خطوط تیره آجری در وسط هر پولک ، سطح شکم کمی قرمز یا زرد و صورتی
- ❖ در تابستان ۵ تا ۱۲ تخم نسبتاً بزرگ بطول ۵ سانتیمتر می گذارد .
- ❖ از جوندگان کوچک ، مارمولکها ، پرندگان کوچک و مارهای کوچک تغذیه می کند .
- ❖ حالت مار معمولاً عصبانی و در برخورد با انسان فرار نمی کند ، با صدای هیس هیس و جهشهای کوتاه انسان را ناراحت می کند و سعی دارد با حمله های مکرر او را گاز بگیرد .

کفچه مار (کبرا)

از مارهای سمی

واژه کبرا/ از کلمه کپلو گرفته شده که در زبان پرتغالی به معنای ماری است که دارای کلاه کشیشی می باشد
واژه کفچه همان قاشق در زبان فارسی می باشد از آنجا که سر این مار مانند قاشق است آن را کفچه مار می نامند .

مردمک چشم گرد متمایل به بیضی

حداکثر طول طول ۱۶۵ سانتیمتر ، دم ۲۷ سانتیمتر

از قورباغه ها ، موشها ، پرندهگان کوچک ، جوندگان و مارمولکها تغذیه می کند .

رنگ بدن به رنگ زرد تیره یا قهوه ای کم رنگ ، قهوه ای تیره یا خاکستری متمایل به سیاه ،

بدون خال و نقش دارای یک یا چند حلقه تیره رنگ در قسمت قدامی سطح شکم

نوزادان دارای حلقه های تیره رنگ در سرتاسر بدن

تخمگذار بوده و ۸ تا ۱۲ تخم در فصل تابستان

در صخره ها ، لای سنگها ، بوته ها و علفزارها زندگی می کند .

نشانه های مسمومیت با افعی ها :

- ۲۰ درصد گزیدگی با مارهای افعی از نوع خشک بوده و گزش بدون تزریق سم می باشد .
- درد تیز و سوزاننده در محل گزش که ۵ تا ۱۰ دقیقه بعد از گزش ظاهر می شود اگر درد طی ۱ ساعت بعد از گزش ظاهر نشد گزش از نوع خشک بوده
- تورم در محل گزش نیم تا ۴ ساعت بعد از گزش ظاهر می شود و در مدت ۱۲ تا ۲۴ ساعت افزایش می یابد و ممکن است کل اندام را درگیر کند . اگر ادم ۱۲ تا ۲۴ ساعت بعد از گزیدگی ظاهر نشود می توان مسمومیت با مار سمی را رد کرد .
- تاو لهای کوچک (حاوی سرم یا خون) طی ۲۴ تا ۳۶ ساعت بعد از گزش ظاهر می شود .
- سایر علائم تهوع و استفراغ در ساعت اولیه نشان دهنده مسمومیت شدید می باشد .
- تب و ضعف ، تعریق و سرگیجه و سنگ کوپ
- بی حسی در اطراف دهان ، صورت و پوست سر ، گز گز و سوزن سوزن شدن نوک انگشتان که نشان دهنده مسمومیت متوسط تا شدید می باشد .
- اختلال انعقادی خون یکی از مشخص ترین و مهمترین علائم و نشانه های گزش افعی ها بوده و معمولاً ۱۰ ساعت پس از گزش رخ می دهد و بصورت خونریزی از بینی ، خلط خونی ، خون در ادرار و مدفوع ، خونریزی در شکم ، چشم و مغز ظاهر می شود .
- نارسایی کلیه شایع نیست و بدلیل افت فشارخون و یا رسوب سلولهای خونی (هموگلوبین) داخل توبولهای کلیه می باشد .
- کاهش سطح هوشیاری و شوک قلبی و عروقی ممکن است رخ دهد .

تقسیم بندی درجه مسمومیت مارگزیدگی افعی ها :

❖ **درجه صفر:** درد خفیف ، قطرا دم و قرمزی کمتر از ۲/۵ سانتیمتر

❖ **خفیف درجه ۱:** آز مایشات خون طبیعی می باشد . درد متوسط ، قطر ادم و قرمزی ۲/۵ تا

۱۲ سانتیمتر

❖ **درجه ۲ (متوسط):** درد شدید ، قطر ادم و قرمزی ایجاد شده ۱۵ تا ۲۷ سانتیمتر ، ضعف ،

بیحالی تب ، تهوع و استفراغ وجود دارد . اختلال در انعقاد خون خفیف وجود دارد .

❖ **درجه ۳:** مسمومیت شدید ، علائم مانند درجه ۲ می باشد اما اختلال در انعقاد خون واضح

وجود دارد .

❖ **درجه ۴:** علائم مسمومیت خیلی سریع ظاهر می شود . علائم موضعی تاول ، قرمزی (

اکیموز) در طی چند ساعت اول ظاهر شده و علائم عمومی ، تهوع و استفراغ ، گزگز لبها و

صورت در ۵ دقیقه اول وجود دارد . گرفتگی دردناک عضلات ، رنگ پریدگی ، تعریق ،

پوست سرد و خمیری ، بی اختیاری ادرار و تشنج ممکن است اتفاق بیفتد .

➤ کلیه بیمارانی که توسط افعی ها گزیده می شوند باید سریعاً به مرکز درمانی رسانده شوند .

➤ کلیه اقدامات قبل از رسیدن به مرکز درمانی و اقدامات مراکز درمانی در صفحات قبل

توضیح داده شد .

➤ در مراکز درمانی بسته به شرایط بیمار سایر اقدامات و تجویز سرم ضد مار انجام می شود .

➤ همه بیمارانی که علائم و نشانه های پیشرونده دارند مثل درد ، تورم ، قرمزی (اکیموز) و

اختلال در آزمایشات خونی (افزایش زمان انعقاد و کاهش پلاکت دارند) و علائم سیستمیک

مثل کاهش سطح هوشیاری و اختلال در علائم حیاتی دارند بایستی بلافاصله آنتی ونوم (سرم ضد مار) دریافت کنند .

➤ مهم است که علائم حیاتی و مقدار تورم محل گزش حین و بعد از تزریق آنتی ونوم مرتب اندازه گیری شود .

➤ هر ۳۰ دقیقه قسمت بالا و پائین محل گزش را اندازه گیری کرده باید حاشیه تورم علامت گذاری شود .

➤ تستهای آزمایشگاهی هر ۴ ساعت پس از تجویز سرم ضد مار مجدد بررسی شوند .

➤ این مراقبتها بعنوان نشانگرهای پیشرفت علائم و تأثیر آنتی ونوم مورد استفاده قرار می گیرند و در صورت بدتر شدن حال بیمار از مقادیر بیشتری از سرم ضدمار استفاده می گردد .

➤ با مشاهده یک زخم کوچک و بی عارضه و آزمایشات طبیعی در ابتدای ورود بیمار به اورژانس نباید فریب خورد . کلیه بیماران تا ۸ ساعت در اورژانس تحت نظر می باشند و بیمارانی که گزش خشک دارند و ۸ ساعت تحت نظر می باشند قابل ترخیص هستند به آنها توصیه می شود در صورت برگشت درد ، تورم و ایجاد خونریزی سریعاً به اورژانس مراجعه کنند .

➤ بیماران بدحال تر در بخش مراقبتهای ویژه بستری می شوند و سایر بیماران که علائم ضعیف و متوسط که در بخش بستری هستند و سرم ضد مار دریافت کردند . زمانی قابل ترخیص می باشند که تورم رو به بهبود است آزمایشات خون طبیعی باشد و بیمار قادر به راه رفتن باشد به این بیماران توصیه می شود تب و راش (دانه های ریز قرمزدر پوست) ، درد مفاصل ۱ تا ۲ هفته بعد از ترخیص مورد توجه قرار دهد و در صورت بروز آن مراجعه کنند .

نشانه های مسمومیت با مار کبرا (کفچه مار) :

❖ ۴۵ درصد گزش با مارهای کبرا از نوع گزش خشک بوده و مار سم خود را تزریق نکرده است .

❖ بعضی از انواع کبری قادرند سم خود را سوی قربانی پرتاب کنند که معمولاً چشم را هدف می گیرد .

علائم گزش شامل :

❖ درد در محل گزش

❖ ادم پیشرونده موضعی

❖ افتادگی پلک ، اختلال در بلع ، اختلال در دید (دوبینی)

❖ ضعف عضلانی (فلج شل)

❖ آبریزش دهان ، تهوع و استفراغ

❖ در پرتاب سم در چشم احساس شکافته شدن و اختلال بینایی وجود دارد .

❖ خواب آلودگی ، افت فشارخون ، تنفس مشکل ، اختلال سطح هوشیاری ممکن است رخ دهد .

❖ واکنش محل گزش تا ۴۸ ساعت پدید نیاید و خونریزی موضعی و نکروز (سیاه شدن) ایجاد شود .

❖ اختلالات انعقاد خون در گزش با کبرا نادر است که استثناء آن کبراهای پرتاب کننده سم می باشند .

❖ بدلیل قوی بودن سم و جثه مار معمولاً بلافاصله پس از گزش نشانه های آشکار مسمومیت دیده می شوند .

✚ در گزش کبرا نباید از روی شکل زخم شدت مسمومیت را تخمین زد چون بین علائم ظاهری محل گزش و علائم ایجاد شده ارتباطی وجود ندارد .

✚ تنها درمان مسمومیت در گزش کبرا ، سرم ضد مار (آنتی ونوم) می باشد .

✚ تزریق سرم ضد کبرا (آنتی ونوم) بر روی عوارض موضعی و نکروز محل گزش اثر ندارد و تنها اثرات سیستمیک گزیدگی را کاهش می دهند .

✚ داروی نئوستگمین در صورت وجود ضعف شدید عضلات تزریق می شود .

✚ در بیمارانی که علائم مسمومیت ندارند باید ۲۴ ساعت تحت نظر قرار بگیرند مرگ در اثر گزش با کبرا معمولاً در ۲ تا ۳ ساعت اولیه رخ می دهد .

✚ در صورت درمان کافی و بموقع سرم ضد مار در کنار سایر درمانهای حمایتی لازم و مراقبت تنفسی مسمومیت عصبی بهبود می یابد که البته روند بهبود ممکن است سیر کندی داشته و تا ۶ روز طول بکشد .

تهیه کننده : لاله زار حسین زاده - کارشناس آموزش سلامت

مشاور علمی و تایید کننده : آقای دکتر مجید علیمردانی - متخصص طب اورژانس

پاییز ۱۳۹۵

منابع :

۱. پرستاری داخلی - جراحی برونر - سودارث . بیماریهای عفونی ، اورژانس و بلایا ۲۰۱۴

۲. بیماریهای ناشی از آسیبهای محیطی (جویدیت ای تنینلی) . گردآوری و ترجمه دکتر علی

شهرامی ، دیگران (۱۳۹۳

۳. اورژانسهای طب داخلی CMMD . مؤلفین : دکتر سید اصغر ساداتیان و دیگران . ۱۳۹۳

۴. مسمومیت ، اصول ، تشخیص و درمان . مؤلفین دکتر حمید کریمیان و دیگران . ۱۳۸۸